

(i) Printed Pages : 7] Roll No. ....

(ii) Questions : 9+9+9] Sub. Code :

0	0	1	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	1
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 1st Semester
Examination**

1127

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

(In All Mediums)

Paper : Concept of Warfare

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Note :- Attempt any *five* questions. Section-A is compulsory.
Attempt any *one* question from each Section B, C, D
and E.

Section-A

1. Give any *ten* short answers of the following :

- (i) In which state the Chandipur Missile Testing Center is located ?
- (ii) Give any *two* disadvantages of War.
- (iii) What is the full form of CTBT ?

NA-7

(1)

Turn Over

- (iv) Who wrote the book "Strategy of Indirect Approach ?"
- (v) "Surprise is the soul of every operation the secret of victory and key to success." Who said these words ?
- (vi) Define Asymmetric warfare.
- (vii) Who is the Defence Minister of India ?
- (viii) Write down any *two* advantages of Discipline in War.
- (ix) Why the Sri Harikota place is famous in India ?
- (x) Name any *two* aircrafts of Indian Air Force which can carry nuclear bomb.
- (xi) Explain Information Warfare.
- (xii) What are the effects of nuclear bomb ?
- (xiii) Which are the strategies of Nuclear Warfare ?
- (xiv) Explain Non-conventional Warfare.
- (xv) Describe Humanisation of Warfare. $10 \times 2 = 20$

NA-7

(2)

Section-B

2. Describe the principles of war and how their importance has increased in the modern warfare ? $12\frac{1}{2}$
3. Describe the meaning of war, concept and its development. $12\frac{1}{2}$

Section-C

4. Define modern war and give its important features. $12\frac{1}{2}$
5. Explain the concept of Guerrilla war propounded by Mao-Tse Tung and also explain the conditions which are essential for the successful Guerrilla operations. $12\frac{1}{2}$

Section-D

6. How deterrence strategy can be made effective between India and Pakistan ? $12\frac{1}{2}$
7. Write a detailed note on the beginning of nuclear era. $12\frac{1}{2}$

Section-E

8. Describe the information warfare and its objectives. $12\frac{1}{2}$
9. What do you know about Morale ? Explain in detail the importance of Morale in modern war. $12\frac{1}{2}$

NA-7

(3)

Turn Over

हिन्दी माध्यम

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।
खण्ड-ब, स, द और इ में से प्रत्येक में से कोई एक प्रश्न कीजिए।

खण्ड-अ

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

  - (i) चांदीपुर मिसाइल परीक्षण केन्द्र किस राज्य के स्थित है ?
  - (ii) युद्ध की कोई दो हानियाँ लिखिए।
  - (iii) CTBT का पूर्णरूप क्या है ?
  - (iv) 'स्ट्रेट्जी ऑफ इनडाइरेक्ट एंप्रोच' पुस्तक किसने लिखी ?
  - (v) "आश्चर्य विजय का रहस्य एवं सफलता की कुंजी प्रत्येक ऑपरेशन की आत्मा है।" यह किसने कहा ?
  - (vi) असमित युद्ध की परिभाषा दीजिए।
  - (vii) भारत के रक्षामंत्री कौन हैं ?
  - (viii) युद्ध में अनुशासन के दो लाभों को लिखिए।
  - (ix) भारत में श्री हरिकोटा क्यों प्रसिद्ध है ?
  - (x) परमाणु बम ले जाने वाले भारतीय वायु सेना के किन्हीं दो एयरक्राफ्ट के नाम लिखिए।
  - (xi) सूचना युद्ध का वर्णन कीजिए।
  - (xii) परमाणु बम के प्रभाव क्या हैं ?

NA-7

(4)

(xiii) परमाणु युद्ध की रणनीतियाँ कौन-कौनसी हैं ?

(xiv) गैर-परम्परागत युद्ध को समझाइए।

(xv) युद्ध में मानवीकरण का वर्णन कीजिए।

$10 \times 2 = 20$

खण्ड-ब

2. युद्ध के सिद्धान्त लिखिए तथा आधुनिक काल में युद्ध में इसका महत्व कैसे बढ़ता जा रहा है ?

$12\frac{1}{2}$

3. युद्ध का अर्थ, अवधारणा तथा इसके विकास का वर्णन कीजिए।

$12\frac{1}{2}$

खण्ड-स

4. आधुनिक युद्ध की परिभाषा दीजिए तथा इसकी महत्वपूर्ण विशेषताएँ दीजिए।

$12\frac{1}{2}$

5. माओत्से-तुंग द्वारा प्रतिपादित गुरिल्ला युद्ध का वर्णन कीजिए तथा उन दशाओं का वर्णन कीजिए जो गुरिल्ला ऑपरेशन के लिए सफल हैं ?

$12\frac{1}{2}$

खण्ड-द

6. भारत तथा पाकिस्तान के मध्य रणनीति को कैसे प्रभावपूर्ण बनाया जा सकता है ?

$12\frac{1}{2}$

7. परमाणु युग के आरम्भ पर एक विस्तृत टिप्पणी लिखिए।

$12\frac{1}{2}$

खण्ड-इ

8. सूचना युद्ध तथा इसके उद्देश्यों का वर्णन कीजिए।

$12\frac{1}{2}$

9. मनोबल से आप क्या समझते हैं ? आधुनिक युद्ध में मनोबल के महत्व का विस्तृत वर्णन कीजिए।

$12\frac{1}{2}$

NA-7

(5)

Turn Over

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਪਿਆਮ

ਨੋਟ : ਕੁੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ : 1 ਲੜਮੀ ਹੈ।
 ਖੰਡ - ਬ , ਸ , ਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਖੰਡ-ਅ

1. ਨਿੱਚੇ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੱਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ :
  - (i) ਚਾਂਦੀਪੁਰ ਮਿਸਾਇਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ?
  - (ii) ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਹਾਨੀਆਂ ਲਿਖੋ।
  - (iii) CTBT ਦਾ ਪੁਰਣ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ?
  - (iv) ਸਟਰੈਟਜੀ ਆਫ ਇਨਡਾਇਰੈਕਟ ਐਪ੍ਰੋਚ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀ?
  - (v) “ਹੈਰਾਨੀ ਫਤਹਿ ਦਾ ਰਹੌਸ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹਰ ਇੱਕ ਆਪੂਸ਼ਨ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ।” ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ?
  - (vi) ਆਸੀਨਿਤ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
  - (vii) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਹਨ?
  - (viii) ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੋ ਲਾਭ ਲਿਖੋ।
  - (ix) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕੋਟਾ ਕਿਉਂ ਪੁਸ਼ਟ ਹੈ?
  - (x) ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਏਅਰਕਾਫਟ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
  - (xi) ਸੁਚਨਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
  - (xii) ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ?

NA-7

(6)

(xiii) ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

(xiv) ਗੈਰ-ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਓ।

(xv) ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵੀਕਰਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

10×2=20

ਖੰਡ-ਬ

2. ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਿਧਾਤ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕਿਵੇਂ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
3. ਯੁੱਧ ਦਾ ਅਰਥ, ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਖੰਡ-ਸ

4. ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
5. ਮਾਡਿਤਸੇ - ਤੁੰਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜੋ ਗੁਰੀਲਾ ਆਪੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਫਲ ਹੈ?

12½

12½

ਖੰਡ-ਦ

6. ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
7. ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ।

12½

12½

ਖੰਡ-ਏ

8. ਸੁਚਨਾ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
9. ਮਨੋਬਲ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਨੋਬਲ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

12½

12½

NA-7

(7)